

Zarządzanie I, sem. 03, studia stacjonarne
rok akademicki 2023/2024

Finanse - wykład

dr Agnieszka Moskal
Politechnika Koszalińska, Wydział Nauk Ekonomicznych, Katedra Finansów

Koszalin, dnia 9 października 2023 r.

Informacje kontaktowe

- Pokój: 323A
- E-mail: agnieszka.moskal@tu.koszalin.pl
- Konsultacje: poniedziałek 10:30-11:30; środa 11:00-11:20; sobota (w terminach zjazdów) 15:10-15:40.

Główne zagadnienia

W1	Istota i funkcje finansów. Podstawowe kategorie finansowe.
W2	Pieniądz i jego rola w gospodarce rynkowej. Empiryczna i teoretyczna definicja pieniądza.
W3	System bankowy - zadania, funkcje, podmioty. Struktura systemu bankowego. Polityka pieniężna NBP. Specyfika banku centralnego. Cele i strategie polityki pieniężnej. Instrumenty polityki pieniężnej. Banki komercyjne.
W4	Finanse publiczne. Pojęcie, istota oraz funkcje budżetu państwa. Dochody i wydatki publiczne. Równowaga budżetowa, deficyt budżetowy i dług publiczny. Finanse regionalne i lokalne. Zasady dysponowania środkami publicznymi.
W5	Finanse przedsiębiorstw. Majątek i źródła jego finansowania. Mierniki oceny sytuacji ekonomiczno-finansowej przedsiębiorstw.
W6	Finanse gospodarstw domowych. Pojęcie, funkcje oraz klasyfikacja gospodarstw domowych. Obszary decyzyjne gospodarstw domowych. Budżet gospodarstwa domowego.
W7	Rynkowy system finansowy i jego struktura.
W8	Rynek kapitałowy w Polsce. Funkcjonowanie rynku. Giełda i jej znaczenie w gospodarce. Instrumenty transferu kapitału na rynku finansowym.
W9	Finanse ubezpieczeń społecznych i gospodarczych. Zasady działalności ubezpieczeniowej, klasyfikacja ubezpieczeń, gospodarka finansowa zakładów ubezpieczeń.

Literatura

Literatura podstawowa:

- 1) Podstawka M. (red.), Finanse, PWN, Warszawa 2017.
- 2) Sierpińska M., Jachna T., Metody podejmowania decyzji finansowych, PWN, Warszawa 2007.
- 3) System finansowy w Polsce, t 1 i t. 2, praca zbiorowa pod red. B. Pietrzaka, Z. Polańskiego i B. Woźniak, PWN, Warszawa 2008.

Literatura uzupełniająca:

- 1) Sopoćko A., Rynkowe instrumenty finansowe, PWN, Warszawa 2010.
- 2) Górski M., Rynkowy system finansowy, PWE, Warszawa 2013.
- 3) Jajuga K., Elementy nauki o finansach, PWE, Warszawa 2007.
- 4) Bodie Z., Merton R.C., Finanse, PWE, Warszawa 2003.

Warunki zaliczenia

Egzamin:

- forma pisemna (pytania otwarte, pytania testowe, pytania typu Prawda/Fałsz; 40 punktów)
- aktywność na zajęciach (max 5 punktów)

Punktacja:

- bdb 38-40 (95%)
- db+ 36-37(90%)
- db 32-35 (80%)
- dst+ 28-31(70%)
- dst 24-27 (60%)

W1: Istota i funkcje finansów. Podstawowe kategorie finansowe.

Co to są finanse?

Masz zamiar zacząć oszczędzać z myślą o beztrudnej (przynajmniej finansowo) emeryturze. Na razie wszystkie oszczędności masz na koncie bankowym. Czy powinieneś inwestować w fundusze inwestycyjne? Jeśli tak, to w jakiego rodzaju fundusze?

Zdecydowałeś/aś się na zakup samochodu. Kupić go czy wziąć w leasing?

W czasie studiów dorabiałeś/aś do stypendium, pracując jako kelner/ka, a teraz, po zdobyciu dyplomu, myślisz o otwarciu własnej restauracji. Czy to się opłaca? Ile pieniędzy potrzebujesz na początek? Gdzie możesz zdobyć pieniądze?

Jesteś doradcą dyrektora finansowego dużej firmy zajmującej się produkcją oprogramowania komputerowego. Firma chce zainwestować w biznes AI. Oczekuje się, że w ciągu najbliższych kilku lat należałoby zainwestować w tę branżę 13 mln zł i można oczekiwać korzyści w postaci zwiększonych zysków w wysokości 4 mln zł rocznie. Co byś zarekomendował swojemu szefowi?

Jesteś członkiem zespołu pracującego nad projektem sfinansowania budowy hydroelektrowni w pewnym państwie w Ameryce Południowej. Co proponujesz?

Finanse - definicja

Finanse - oznaczają ogół zjawisk i procesów pieniężnych związanych z tworzeniem (emisją), przepływem, gromadzeniem i wydatkowaniem środków pieniężnych.

Przedmiotem zainteresowania finansów jest ruch pieniądza, jego tworzenie, cyrkulacja między różnymi podmiotami prywatnymi i publicznymi oraz jej skutki społeczno-gospodarcze.

Finanse obejmują tylko te zjawiska pieniężne, które są związane z kreacją i ruchem realnie istniejących zasobów pieniądza bądź też z zaciąganiem zobowiązań do uruchomienia zasobów pieniężnych w przyszłości.

Ujęcie podmiotowe finansów

Finanse przedsiębiorstw – nauka i praktyka obejmująca operacje finansowe realizowane przez przedsiębiorstwa.

Finanse publiczne – nauka i praktyka dotycząca obiegu pieniądza w sektorze publicznym.

Finanse osobiste – teoria i praktyka obejmująca operacje finansowe osób fizycznych.

Bankowość – teoria i praktyka zajmująca się operacjami finansowymi prowadzonymi przez banki.

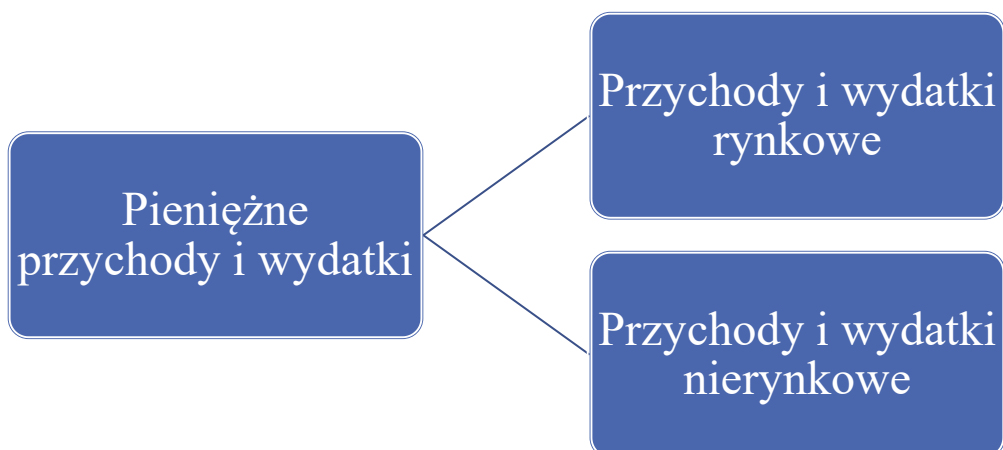
Rynki finansowe – teoria i praktyka odnosząca się do obrotu instrumentami finansowymi.

Finanse ubezpieczeń – grupa zjawisk finansowych obejmuje gromadzenie i podział zasobów pieniężnych przez towarzystwa ubezpieczeń.

Źródło: M. Podstawka (red.), *Finanse*, PWN, Warszawa 2017, s. 17.

Ujęcie przedmiotowe (funkcjonalne) finansów

Cechy rynkowych strumieni pieniężnych:

- powiązanie świadczenia pieniężnego (wydatku pieniężnego) jednej strony transakcji rynkowej ze świadczeniem innej wartości (rzeczy, usługi, papieru wartościowego itp.);
- ruch pieniądza i jego ekwiwalentów w transakcjach rynkowych jest regulowany przez mechanizm rynkowy i – ewentualnie – przez normy prawa stanowionego, jeżeli państwo czy inne związki publicznoprawne ingerują w funkcjonowanie rynków i tworzą dla niego ramy instytucjonalne.

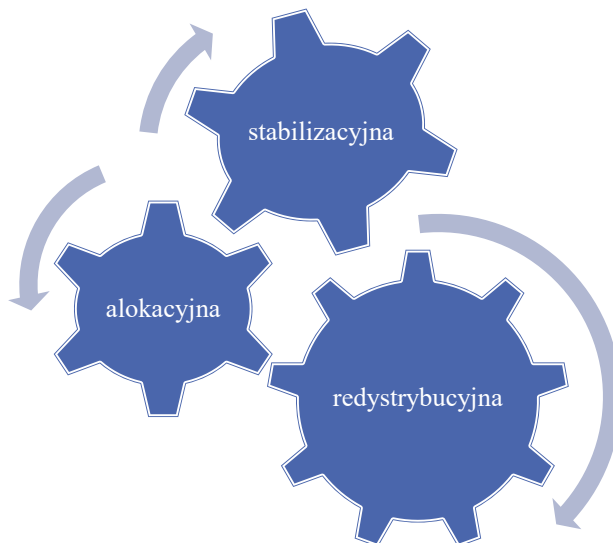
Źródło: J. Ostaszewski (red.), *Finanse*, Difin, Warszawa 2013, s. 31-32.

Cechy nierynkowych strumieni pieniężnych:

- brak świadczenia wzajemnego ze strony uczestnika transferu, otrzymującego świadczenie pieniężne; inaczej mówiąc jednostka gospodarująca dokonująca transferu nie otrzymuje nic od jednostki odbierającej transfer;
- operacje transferowe nie są regulowane przez mechanizm rynkowy, mają podstawę uznaniową, określoną przez przekazującego środki pieniężne (w przypadku transferów dobrowolnych, np. w postaci darowizny na rzecz instytucji charytatywnych) albo przez pobierającego środki pieniężne (w przypadku transferów przymusowych, np. w postaci podatków pobieranych przez państwo).

Źródło: J. Ostaszewski (red.), *Finanse*, Difin, Warszawa 2013, s. 33-34.

Funkcje finansów

Funkcja stabilizacyjna [1/2]

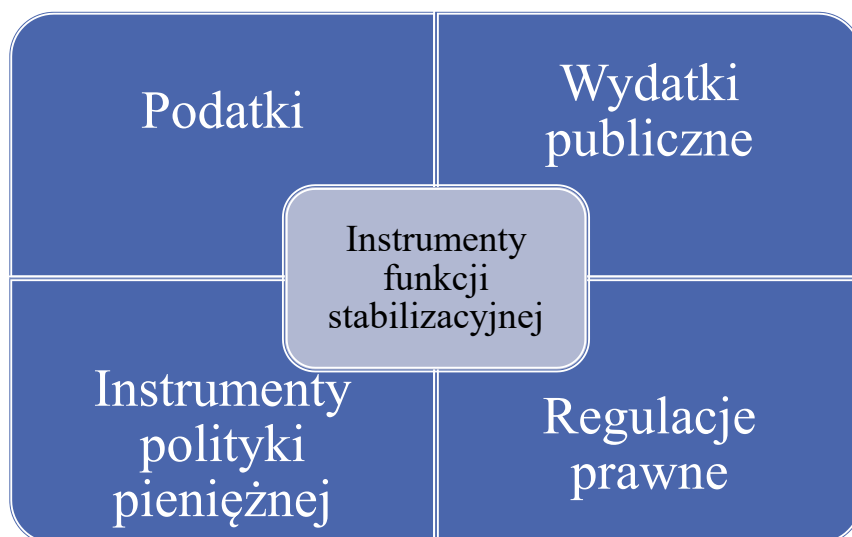
Polega na oddziaływaniu na przebieg procesów gospodarczych w sferze rzeczowej w kierunku zachowania stałego i zrównoważonego wzrostu, przy optymalnym wykorzystaniu czynników produkcji (w tym i zasobów siły roboczej), dla zapewnienia społeczeństwu stałej poprawy warunków życia i realizacji celów makroekonomicznych.

Funkcja stabilizacyjna nie podlega decentralizacji i jest realizowana przez rząd.

Za twórcę doktryny interwencjonizmu państwowego uznaje się **J.M. Keynesa**. Celem władz państwowych powinno być umiejętne posługiwanie się instrumentami alokacji zasobów w gospodarce danego kraju. Według J.M.Keynesa w funkcjonowaniu gospodarki rynkowej podstawowe znaczenie odgrywa **popyt**. Wzrost popytu występuje w warunkach wzrostu gospodarczego, co prowadzi do wzrostu produkcji, dochodów, spadku bezrobocia i wzrostu zysku przedsiębiorstw. Zadaniem władz publicznych jest hamowanie ekspansji gospodarki w okresie jej wzrostu i pobudzenie aktywności gospodarczej w okresie pojawiania się symptomów kryzysu.

Źródło: J. Ostaszewski (red.), *Finanse*, Difin, Warszawa 2013, s. 26; M. Podstawka (red.), *Finanse*, PWN, Warszawa 2017, s. 22-23.

Funkcja stabilizacyjna [2/2]

Źródło: M. Podstawka (red.), *Finanse*, PWN, Warszawa 2017, s. 23.

Funkcja alokacyjna

Polega na dokonywaniu podziału materialnych i ludzkich czynników produkcji między sferę wytwarzania dóbr prywatnych i sferę wytwarzania dóbr publicznych, a następnie wewnątrz obu tych sfer między różne działy, gałęzie i przedsiębiorstwa wytwarzające dobra prywatne, jak też między różne obszary i jednostki dostarczania dóbr publicznych.

Alokacyjna funkcja państwa odnosi się do realizacji działań sprzyjających **optymalnej alokacji zasobów**. Do tego celu służy ochrona własności prywatnej oraz korygowanie skutków działania mechanizmu rynkowego. Ta funkcja państwa i finansów wynika z niedoskonałości rynku.

Współcześnie teoria i praktyka coraz częściej wskazują na decentralizację funkcji państwa. Polega ona na ustawowym podziale władzy politycznej, finansowej i administracyjnej między **rząd i samorządy terytorialne**.

W gospodarce rynkowej alokacja zasobów dokonuje się za pomocą mechanizmu rynkowego, który rozdziela je, kierując się **motywem zysku**. Jednak rynek czasami odbiega od modelu konkurencji doskonałej, nie wszystkie koszty i korzyści znajdują odzwierciedlenie w cenach rynkowych. Rynek nie zapewnia osiągnięcia alokacyjnej efektywności w rozumieniu V. Pareta, tj. takiego stanu gospodarki, w którym wykorzystanie zasobów jest optymalne, a poziom dobrobytu społecznego jest maksymalny w danych warunkach.

Źródło: J. Ostaszewski (red.), *Finanse*, Difin, Warszawa 2013, s. 26; M. Podstawka (red.), *Finanse*, PWN, Warszawa 2017, s. 19-20.

Funkcja redystrybucyjna [1/3]

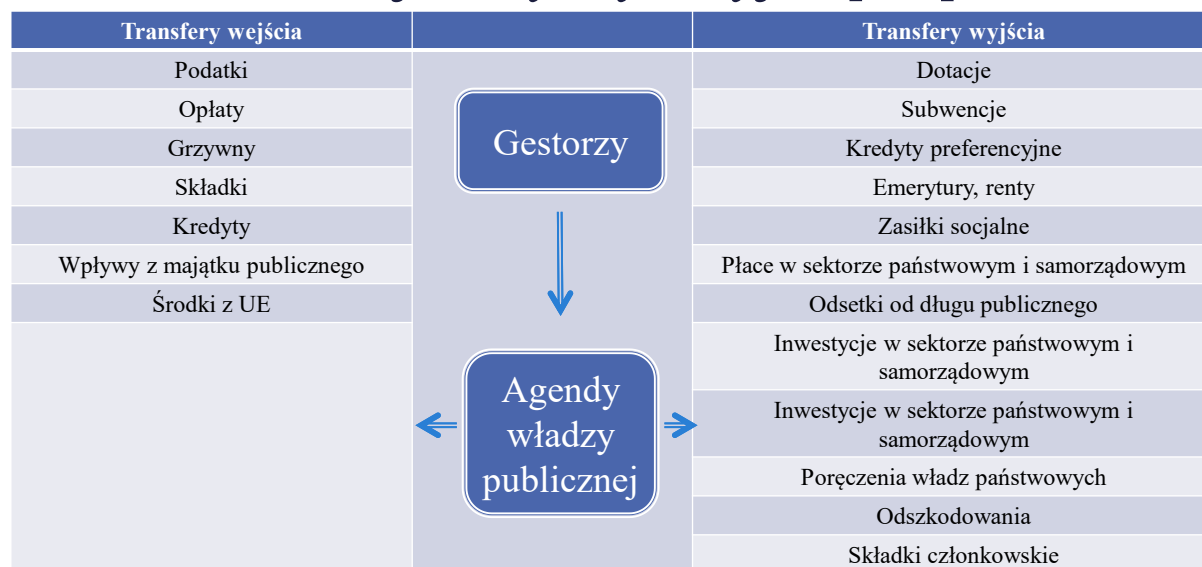
Polega na dokonywaniu wtórnego podziału dochodów, które powstały w wyniku pierwotnego podziału produktu krajowego brutto na szczeblu jednostek wytwórczych (przedsiębiorstw, niedochodowych jednostek usługowych itp.) pod wpływem mechanizmu rynkowego czy też – w przypadku nierynkowych jednostek wytwarzania składników PKB – pod wpływem administracyjnych regulacji o charakterze ogólnym.

Funkcję redystrybucyjną realizuje władza centralna. Funkcja redystrybucyjna finansów wtórnie koryguje sytuację dochodową czy majątkową poszczególnych podmiotów (podatników). Funkcja ta jest realizowana w formie pieniężnej.

Władze publiczne w formie podatków, składek na ubezpieczenia społeczne, opłat, kar, grzywn itp. dokonują przejęcia pewnej części dochodów od różnych podmiotów, które następnie dzielą na rzecz innych podmiotów, w tym także na rzecz podatników.

Źródło: J. Ostaszewski (red.), *Finanse*, Difin, Warszawa 2013, s. 27; M. Podstawka (red.), *Finanse*, PWN, Warszawa 2017, s. 20-21.

Funkcja redystrybucyjna [2/3]

Źródło: M. Podstawka (red.), *Finanse*, PWN, Warszawa 2017, s. 21.

Funkcja redystrybucyjna [3/3]

Makroekonomiczny aspekt redystrybucji dochodów

Dotyczy całej gospodarki i polega na transferowaniu ich z sektora prywatnego do tzw. działów nie tworzących dochodów czy do sfery budżetowej.

Mikroekonomiczny aspekt redystrybucji dochodów

Dotyczy poszczególnych podatników i gospodarstw domowych.

Źródło: M. Podstawka (red.), *Finanse*, PWN, Warszawa 2017, s. 20-21.

Podstawowe kategorie finansowe

Aktywa
(assets)

Są to rzeczy, których posiadaczem jest dany podmiot i które mają określoną wartość. Warunkiem formalnym tego określenia aktywów jest to, że muszą mieć wartość i być w posiadaniu pewnego podmiotu. Aktywa mogą mieć różne formy, między innymi formę tzw. Instrumentów finansowych.

Kapitał
(capital)

Stanowią aktywa, które mogą być wykorzystywane do osiągnięcia korzyści, w tym do wytworzenia innych aktywów. Wyróżnia się trzy podstawowe rodzaje kapitału: rzeczowy (fizyczny), finansowy, ludzki.

Inwestowanie

Jest procesem udostępniania kapitału finansowego. Podmiot, który dysponuje kapitałem finansowym może go udostępnić innemu podmiotowi, który wykorzystuje ten kapitał np. w procesie produkcji. Inwestycja jest wyrzeczeniem się bieżącej konsumpcji na rzecz przyszłych i niepewnych korzyści.

Finansowanie

Jest procesem pozyskiwania i zastosowania kapitału finansowego. Podmiot, który potrzebuje kapitału finansowego, np. do wykorzystania w procesie produkcji, może uzyskać go od podmiotu dysponującego nim.

Źródło: K. Jajuga, *Elementy nauki o finansach*, PWE, Warszawa 2007, s. 12-13.

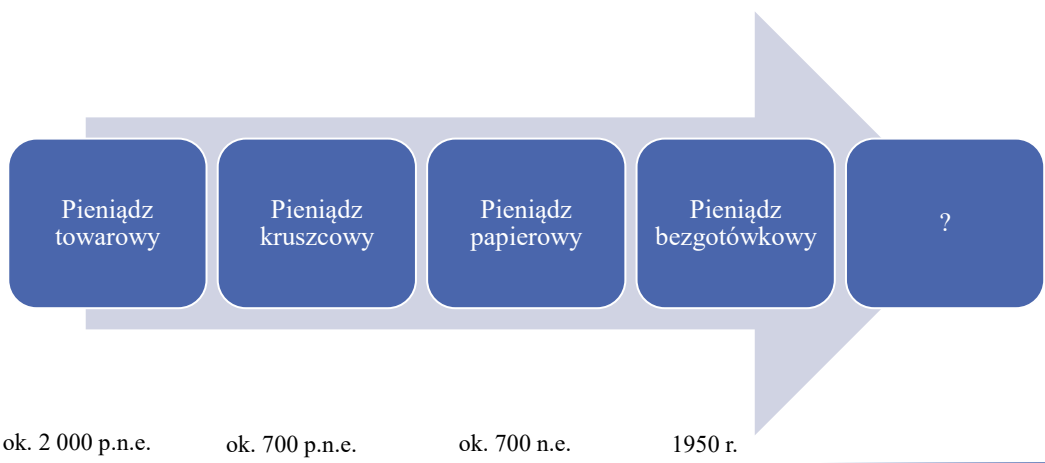
W2: Pieniądz i jego rola w gospodarce rynkowej. Empiryczna i teoretyczna definicja pieniądza.

„Pieniądze to nie wszystko, ale wszystko bez pieniędzy to nic.” –
staropolskie przysłowie

[Pieniądz. Co świadczy o jego wartości? | Narodowy Bank
Polski - Internetowy Serwis Informacyjny \(nbp.pl\)](#)

Fazy ewolucji pieniądza

Pieniądz towarowy

Pieniądzem towarowym mogło być wszystko co stanowiło wartość dla danej społeczności (np. sól, muszle, tkaniny, narzędzia, żywność itp.). Był on wykorzystywany do wymiany barterowej.

Barter to forma wymiany handlowej, w której dobra lub usługi są bezpośrednio zamieniane na inne dobra lub usługi bez użycia pieniądza jako pośrednika. W systemie barteru, osoba, która ma coś do zaoferowania, szuka innej osoby, która potrzebuje jej dobra lub usługi, i dokonuje wymiany bez użycia pieniędzy.

System barterowy jest mniej wydajny niż system pieniężny, gdyż charakteryzuje go trudność w ustaleniu równowartości towarów, trudność w znalezieniu odpowiedniego partnera do wymiany i ograniczenia w zakresie zróżnicowanych potrzeb i preferencji.

Pieniądz kruszcowy

Pieniądz kruszcowy, znany także jako pieniądz towarowo-metalowy, to forma pieniądza wykonana z rzeczy mającej wartość na rynku, takiej jak złoto, srebro lub inne kruszce. W przeciwieństwie do pieniądza fiducyjnego, który nie ma wartości intrinsecznej i opiera się na zaufaniu do emitenta (np. banku centralnego), pieniądz towarowy ma realną wartość jako surowiec. Historycznie były to monety wykonane z cennych metali, takie jak złote dukaty lub srebrne dolary.

Zaletą pieniądza kruszcowego jest to, że jest bardziej trwały i niepodatny na inflację w porównaniu do pieniądza fiducyjnego. Jednak jego wadą jest to, że wymaga przechowywania fizycznego metalu, co może być niewygodne i kosztowne.

Pieniądz kruszcowy był powszechnie używany w przeszłości, ale obecnie większość krajów przeszła na system pieniądza fiducyjnego, w którym pieniądz nie ma wartości intrinsecznej i opiera się na dekrete prawnym emitenta.

Pieniądz papierowy

Pieniądz papierowy, znany także jako banknoty lub banknoty papierowe, to forma pieniądza fiducyjnego, która nie ma wartości intrinsecznej, ale jest uznawana za prawnie obowiązujący środek płatniczy przez emitenta, zazwyczaj przez krajowy bank centralny lub rząd. Pieniądz papierowy jest w formie papierowych lub plastikowych banknotów, które mają określone nominały i są używane do dokonywania płatności, handlu i wymiany wewnątrz danego kraju lub regionu.

Wartość pieniądza papierowego opiera się na zaufaniu do emitenta oraz jego zdolności do utrzymania stabilności waluty. Banki centralne kontrolują podaż pieniądza papierowego i starają się zarządzać go w taki sposób, aby uniknąć hiperinflacji lub deflacji. Banknoty papierowe są szeroko akceptowane jako środek płatniczy i stanowią główną formę gotówki w większości krajów na świecie.

Pieniądz papierowy jest wygodnym środkiem płatniczym, ale jego wartość jest zależna od stabilności gospodarki i polityki finansowej kraju emitenta.

Pieniądz bezgotówkowy

Pieniądz bezgotówkowy to forma pieniądza, która nie ma fizycznej reprezentacji w postaci monet lub banknotów. Jest to elektroniczna lub cyfrowa forma pieniężna, która jest przechowywana na rachunkach bankowych lub w innych systemach finansowych. Pieniądz bezgotówkowy jest używany do dokonywania płatności, transferów pieniężnych i innych transakcji finansowych za pomocą różnych narzędzi elektronicznych, takich jak karty płatnicze, przelewy bankowe, czeki elektroniczne, aplikacje mobilne i inne.

Cechy pieniądza bezgotówkowego:

- ☐ Brak fizycznej reprezentacji
- ☐ Elektroniczna reprezentacja
- ☐ Wygoda i efektywność
- ☐ Śledzenie i kontrola
- ☐ Bezpieczeństwo

Istota i cechy współczesnego pieniądza [1/3]

Współczesny pieniądz, w odróżnieniu od **pieniądza kruszcowego** i innych odmian pieniądza pełnowartościowego (towarowego), jest instrumentem finansowym. W przypadku pieniądza kruszcowego jego emitentem była w ostateczności natura (przyroda), człowiek zaś wydobywał kruszec i dostarczał go oraz organizował techniczne aspekty jego obiegu (np. w drodze wybijania stempli mennicznych na kawałkach metalu określonego kształtu i określonej wielkości). Natomiast współczesny pieniądz, będąc instrumentem finansowym, ma charakter pieniądza kierowanego, tzn. wielkość jego emisji obiegu) zależy od tego, jak nią steruje człowiek (w praktyce – władze monetarne).

Zmiana nastąpiła w XIX w. na skutek wzrostu znaczenia kredytowej emisji pieniądza, w związku z pojawieniem się pieniądza depozytowego (bezugotówkowego). W XX w. nastąpiło odejście od wymienialności banknotów na kruszec (m.in. upadek systemu z Bretton Woods), tak że współcześnie mamy do czynienia z obiegiem pieniądza niewymienialnego na kruszcze szlachetne, wykreowanego w trybie emisji kredytowej.

Istota i cechy współczesnego pieniądza [2/3]

System z Bretton Woods – pierwszy w historii międzynarodowy system walutowy wprowadzony w drodze formalnego porozumienia; powołano wówczas: Międzynarodowy Fundusz Walutowy (MFW) oraz Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju. Celem systemu Bretton Woods było doprowadzenie do stabilizacji kursów i powszechnej wymienialności walut krajów członkowskich MFW na złoto. Został ustanowiony podczas konferencji w Bretton Woods w lipcu 1944 roku i działał do swojego formalnego zakończenia w 1971 roku, gdy prezydent Stanów Zjednoczonych Richard Nixon ogłosił zawieszenie wymienialności dolara amerykańskiego na złoto, co ostatecznie doprowadziło do rozpadu tego systemu walutowego. System Bretton Woods zakładał stałe kursy wymiany walut względem dolara amerykańskiego, który był oparty na złocie.

Załamanie systemu z Bretton Woods i towarzyszące mu późniejsze wydarzenia spowodowały zwrot w polityce gospodarczej, praktycznie na całym świecie, w kierunku, który określa się jako „neoliberalny”. Dał on priorytet samoregulującym się mechanizmom rynkowym, akcentując cel ograniczenia i stabilizacji inflacji, przypisując bardziej pasywną rolę polityce fiskalnej, wskazując na kluczową rolę polityki pieniężnej w utrzymaniu równowagi ekonomicznej. Obecnie, a właściwie od wybuchu kryzysu z 2008 r., jesteśmy świadkami odchodzenia od tej uproszczonej wizji polityki gospodarczej.

Źródło: <https://gazeta.sgh.waw.pl/meritum/system-z-bretton-woods-i-jego-dziedzictwo>

Istota i cechy współczesnego pieniądza [3/3]

Kredytowa emisja pieniądza oznacza, że pieniądz powstaje w wyniku udzielenia przez bank kredytu podmiotowi spoza systemu bankowego (podmiotowi sfery realnej, budżetowi publicznemu, niebankowej instytucji finansowej). Pieniądz jest zobowiązaniem (długiem) banków emitujących go, a więc jest gotówkowy, natomiast banki komercyjne kreują pieniądz bezgotówkowy (depozyty bankowe).

Źródło: *System finansowy w Polsce, t 1*, praca zbiorowa pod red. B. Pietrzaka, Z. Polańskiego i B. Woźniak, PWN, Warszawa 2008, s. 57.

Podstawowe rodzaje pieniądza

Gotówkowy

- pełnowartościowy (kruszcowy),
- papierowy (banknoty),
- metalowy (monety).

Rozrachunkowy (bezgotówkowy)

- elektroniczny (karty debetowe, karty kredytowe, karty przedpłacone),
- czeki,
- weksle,
- obligacje,
- waluty wirtualne i in.

Pieniądz - definicja

Ujęcie teoretyczne:

- ✓ **miernik wartości** – dzięki temu, że istnieje pieniądz, dobra (w tym instrumenty finansowe) mają cenę, przy pomocy pieniądza możliwe jest wyrażenie wartości innych towarów;
- ✓ **środek wymiany dóbr i usług** (transakcyjna, cyrkulacyjna) – pieniądz uczestniczy jako pośrednik w transakcjach i tym samym ułatwia ich dochodzenie do skutku;
- ✓ **środek płatniczy** (płatnicza) – pieniądz wykorzystywany jest do dokonywania płatności transferowych lub transakcji, w których przepływ dóbr nie jest równoczesny z zapłatą. Płatności transferowe to wypłaty, realizowane przez państwo, w zamian za które nie otrzymuje ono bezpośrednio żadnych dóbr czy usług;
- ✓ **jednostka gromadzenia bogactwa** (środka tezauryzacji, przechowywania wartości) – za pomocą pieniądza można odkładać oszczędności, tj. niewydatkowaną siłę nabywczą.
- ✓ **jednostka obrachunkowa** (ewidencyjna) – miara pieniądza, której zadaniem jest skalowanie, czy ewidencjonowanie w jednostkach pieniężnych cen dóbr, usług, kosztów, zysków, dochodów itp., ale również kapitałów pieniężnych. Pieniądz jest więc uniwersalną jednostką miary rachunku ekonomicznego.

Cechy współczesnego pieniądza

powszechnie akceptowalny
i rozpoznawalny

przenośny i poręczny

wytrzymały

łatwo podzielny na mniejsze
jednostki

trudny do podrobienia

Ujęcie empiryczne:

Ze względu na różne definicje pieniądza stosuje się różne miary określające wielkość jego podaży. Funkcjonują cztery miary podaży pieniądza (tzw. agregaty monetarne), z których każda obrazuje wielkość podaży różnych rodzajów pieniądza:

- **M0** – zwany także bazą monetarną to najwęższy z agregatów monetarnych obejmujący dwie kategorie pieniądza: gotówkę w obiegu oraz rezerwy banków komercyjnych. Baza monetarna jest bardzo ważnym składnikiem podaży pieniądza, gdyż jej wzrost prowadzi do wielokrotnego wzrostu podaży pieniądza kreowanego przez banki komercyjne. Dlatego też baza monetarna jest często nazywana pieniądzem wielkiej mocy.
- **M1** – jest szerszym agregatem obejmującym oprócz gotówki w obiegu (nie obejmuje rezerw banków) depozyty bieżące złotowe i walutowe złożone w bankach komercyjnych przez gospodarstwa domowe, przedsiębiorstwa, niebankowe instytucje finansowe oraz instytucje samorządowe i fundusze ubezpieczeń społecznych. Do tej kategorii wliczane są również depozyty z terminem „over-night”, czyli 24-godzinne. Agregat ten nazywany jest też czasem pieniądzem transakcyjnym, gdyż może on służyć do natychmiastowego zrealizowania transakcji pieniężnej, na przykład wykonania przelewu.
- **M2** – w skład tego agregatu wchodzi wszystkie składowe agregatu M1 oraz depozyty terminowe z terminem pierwotnym (czyli terminem na jaki są zakładane) do 2 lat włącznie oraz depozyty z terminem wypowiedzenia do 3 miesięcy włącznie. Te składniki charakteryzują się niższą płynnością, niż składniki agregatu M1.
- **M3** – jest to najszerszy agregat pieniężny obejmujący oprócz składowych agregatu M2 dłużne papiery wartościowe z terminem pierwotnym do 2 lat włącznie, zobowiązania banków z tytułu operacji z przyrzeczeniem odkupu oraz jednostki uczestnictwa funduszy rynku pieniężnego.

Agregaty monetarne – systematyka

Agregat	Składowe
Agregat M0	Gotówka w obiegu (z kasami banków)
	Srodki na rachunkach rezerw obowiązkowych
	Srodki na rachunkach bieżących banków komercyjnych w NBP
Agregat M1	Gotówka w obiegu (poza kasami banków)
	Depozyty bieżące (włącznie z over-night) złotowe i walutowe w bankach komercyjnych
Agregat M2	Agregat M1
	Depozyty terminowe z terminem pierwotnym do 2 lat
	Depozyty z terminem wypowiedzenia do 3 miesięcy włącznie
Agregat M3	Agregat M2
	Dłużne papiery wartościowe z terminem pierwotnym do 2 lat włącznie
	Operacje z przyzrecheniem odkupu

Rachunek pieniądza w czasie – wartość przyszła

Określenie **wartości przyszłej** (*future value*) jest rozwiązywane przy założeniu znajomości wartości bieżącej, stopy procentowej oraz liczby lat (okresów), czyli długości horyzontu czasowego inwestycji.

Wzory:

1. Wartość przyszła pojedynczego przepływu pieniężnego – kapitalizacja prosta:

$$FV = PV(1 + nr)$$
2. Wartość przyszła pojedynczego przepływu pieniężnego – kapitalizacja roczna:

$$FV = PV(1 + r)^n$$
3. Wartość przyszła pojedynczego przepływu pieniężnego – kapitalizacja częstsza niż raz na rok:

$$FV = PV\left(1 + \frac{r}{m}\right)^{nm}$$

4. kapitalizacja ciągła – wraz ze skracaniem okresu kapitalizacji przy założeniu stałości stopy procentowej, przyszła wartość pieniądza wzrasta. Granicą tego wzrostu jest tzw. kapitalizacja ciągła, uwzględniająca nieskończenie krótki okres kapitalizacji odsetek.

$$FV = PV * e^{n*r}$$

Wartość przyszła - przykłady

Przykład 1. Jan Iksiński zdeponował 5000 zł w banku na okres jednego roku na lokacie, której oprocentowanie wynosi 5%. Jaką sumą będzie dysponował za rok ?

Rozwiązanie:

$$FV = 5000 * (1 + 0,05 * 1) = 5250 \text{ zł}$$

Przykład 2. Anna Iksińska zainwestowała 6000 zł. Oprocentowanie wynosi 4%. Jaką sumą będzie dysponować Anna za 3 lata, jeśli odsetki co roku są kapitalizowane?

$$FV = 6000 * (1 + 0,04)^3 = 6749,18 \text{ zł}$$

Przykład 3. Spółka XYZ udzieliła pożyczki firmie Stokrotka w wysokości 6500 zł. Jaką kwotę zwrotu otrzyma wierzyciel, jeżeli okres pożyczki wynosi pół roku, a miesięczna stopa procentowa wynosi 4% i odsetki są dopisywane co kwartał?

$$FV = 6500 * (1 + 0,04 * 3)^2 = 8153,60 \text{ zł}$$

Rachunek pieniądza w czasie – wartość bieżąca

Wartość bieżąca (*present value*) oznaczana przez PV, jest to wartość otrzymana lub płacona dziś, lub wartość pieniężna rozpatrywana z punktu widzenia dnia dzisiejszego.

Wzory:

1. Wartość obecna pojedynczego przepływu pieniężnego – kapitalizacja prosta:

$$PV = \frac{FV}{(1 + nr)}$$

2. Wartość obecna pojedynczego przepływu pieniężnego – kapitalizacja roczna:

$$PV = \frac{FV}{(1 + r)^n}$$

3. Wartość obecna pojedynczego przepływu pieniężnego – kapitalizacja częstsza niż raz na rok:

$$PV = \frac{FV}{\left(1 + \frac{r}{m}\right)^{nm}}$$

4. Wraz ze skracaniem okresu kapitalizacji, przy założeniu stałości stopy procentowej, wartość obecna pieniądza spada. Granicą tego spadku jest tzw. kapitalizacja ciągła.

$$PV = FV * e^{-r*n}$$

Wartość bieżąca - przykłady

Przykład 4. Jan Iksiński chce mieć 5000 zł za rok, dokonując lokaty jednorocznej, której oprocentowanie wynosi 5,5% w skali roku. Ile musi ulokować pieniędzy?

$$PV = \frac{5000}{(1 + 0,055 * 1)} = 4739,34 \text{ zł}$$

Przykład 5. Cztery lata temu w banku złożono depozyt oprocentowany stałą stopą w wysokości 4% w skali roku. Bank zastosował roczną kapitalizację odsetek. Po czterech latach wypłacono 30 000 zł. Jakiej wysokości depozyt złożono przed czterema laty?

$$PV = \frac{30000}{(1 + 0,04)^4} = 25644,13 \text{ zł}$$

Przykład 6. Jaką kwotę powinna lokować dziś w banku Pani Anna, aby za 4 lata wypłacić 12000zł? Oprocentowanie kwartalne wynosi 2,5%, a bank stosuje kapitalizację półroczną.

$$PV = \frac{12000}{(1 + 0,0025 * 2)^8} = 8122,07 \text{ zł}$$

Czynniki zmiennej wartości pieniądza w czasie

Czynniki:

- spadek siły nabywczej;
- możliwość inwestowania;
- występowanie ryzyka;
- preferowani bieżącej konsumpcji.

QUIZIZZ

**W3: System finansowy – definicja,
funkcje, systematyka. Rodzaje
przepływów pieniężnych.**

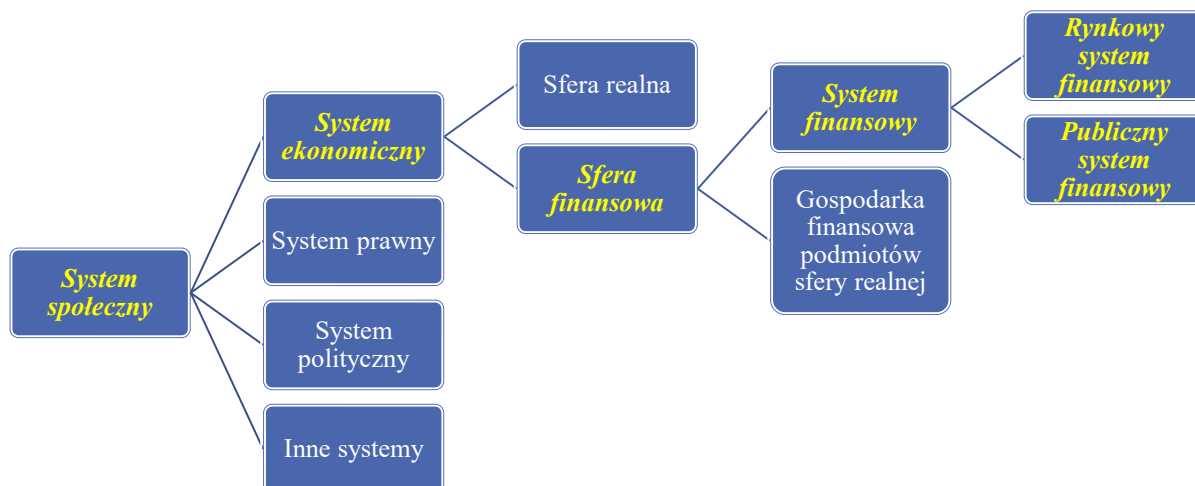
System finansowy - definicja

System finansowy – stanowi mechanizm, dzięki któremu świadczy się usługi pozwalające na krążenie siły nabywczej w gospodarce.

Rezultatem istnienia systemu finansowego jest możliwość współtworzenia pieniądza przez niefinansowe podmioty gospodarcze (przedsiębiorstwa i gospodarstwa domowe) oraz możliwość przepływu strumieni pieniężnych między nimi.

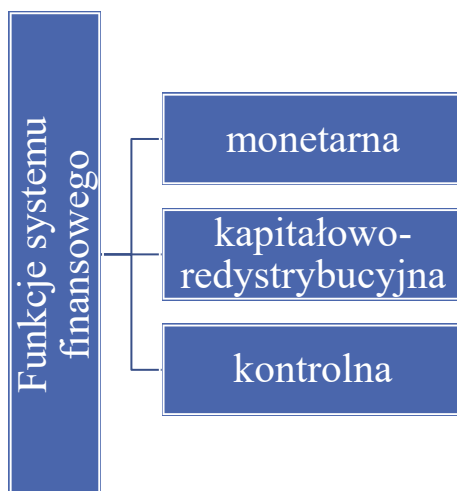
Źródło: *System finansowy w Polsce, t 1*, praca zbiorowa pod red. B. Pietrzaka, Z. Polańskiego i B. Woźniak, PWN, Warszawa 2008, s. 15.

System finansowy w systemie społecznym

Źródło: *System finansowy w Polsce, t 1*, praca zbiorowa pod red. B. Pietrzaka, Z. Polańskiego i B. Woźniak, PWN, Warszawa 2008, s. 16.

System finansowy - funkcje

Źródło: *System finansowy w Polsce, t 1*, praca zbiorowa pod red. B. Pietrzaka, Z. Polańskiego i B. Woźniak, PWN, Warszawa 2008, s. 18.

Funkcja monetarna

System finansowy dostarcza podmiotom niefinansowym podstawowego dla funkcjonowania gospodarki rynkowej instrumentu, jakim jest pieniądz i umożliwia jego obieg, tj. ruch związany z płatnościami (rozliczeniami) zachodzącymi w związku z bieżącą działalnością gospodarczą.

Funkcja kapitałowo-redystrybucyjna

System finansowy umożliwia przepływ wolnych środków pieniężnych od podmiotów dysponujących nim do podmiotów chcących z nich korzystać. System finansowy jest mechanizmem zamiany zarówno dobrowolnych oszczędności, jak i środków wymuszonych za pomocą instrumentów fiskalnych (tzw. funduszy publicznych) w inwestycje sfery realnej oraz w konsumpcję publiczną (zbiorową) i indywidualną.

Źródło: *System finansowy w Polsce, t 1*, praca zbiorowa pod red. B. Pietrzaka, Z. Polańskiego i B. Woźniak, PWN, Warszawa 2008, s. 18.

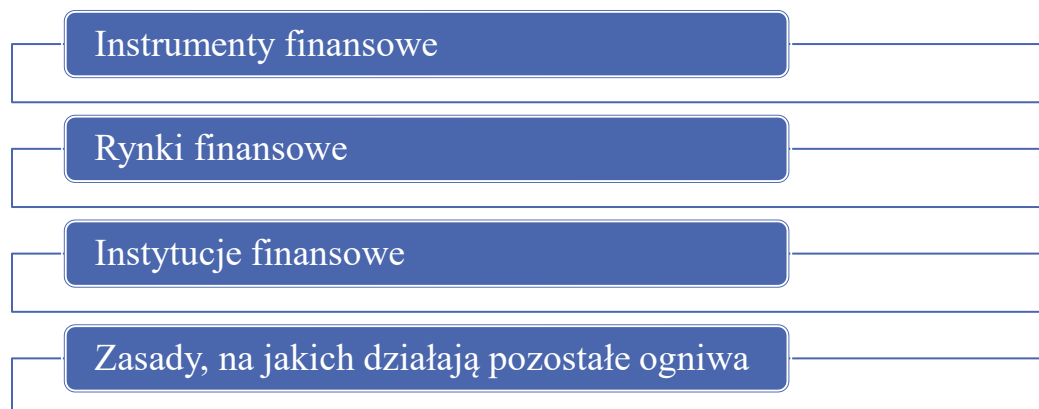

Funkcja kontrolna

System finansowy umożliwia kontrolę nad strumieniami pieniężnymi, w szczególności nad środkami zainwestowanymi, wypożyczonymi i redystrybuowanymi w przeszłości. Funkcja ta opiera się o usługi, które pozwalają kontrolować efektywność wykorzystania majątku (rzeczowego, ludzkiego) oraz środków finansowych (w tym funduszy publicznych).

Źródło: *System finansowy w Polsce, t. I*, praca zbiorowa pod red. B. Pietrzaka, Z. Polańskiego i B. Woźniak, PWN, Warszawa 2008, s. 18-19.

Rynkowy system finansowy (czasami określany: prywatny system finansowy)

Źródło: J. Ostaszewski (red.), *Finanse*, Difin, Warszawa 2013, s. 20.

Instrumenty finansowe

- to zobowiązania finansowe, tj. roszczenia dotyczące majątku jednych podmiotów gospodarczych w stosunku do drugih.

Rynki finansowe

- to rynki, na których dokonuje się transakcji dotyczących instrumentów finansowych.

Instytucje finansowe

- to pośrednicy finansowi, czyli podmioty ekonomiczne, które specjalizują się w przyjmowaniu na siebie zobowiązań finansowych oraz nabywaniu takich zobowiązań od innych podmiotów.

Zasady

- są to reguły organizacji i funkcjonowania rynkowego systemu finansowego, są one środkiem ograniczania negatywnych skutków asymetrii informacyjnej.

Źródło: *System finansowy w Polsce, t 1*, praca zbiorowa pod red. B. Pietrzaka, Z. Polańskiego i B. Woźniak, PWN, Warszawa 2008 13, s. 21-40.

Publiczny system finansowy [1/2]

Mechanizm zapewniający współtworzenie i przepływ środków pieniężnych, które umożliwiają władzom publicznym szeroko pojętemu (państwu) dostarczanie dóbr publicznych oraz usług i świadczeń społecznych.

Dobro publiczne

- dobro, którego wykorzystywanie przez jeden podmiot nie ogranicza jego wykorzystywania przez inny podmiot (np. obrona narodowa, bezpieczeństwo wewnętrzne, czy też usługi świadczone przez państwo). Charakteryzuje się: niekonkurencyjnością, nieodmawialnością, niewykluczalnością.

Źródło: *System finansowy w Polsce, t 1*, praca zbiorowa pod red. B. Pietrzaka, Z. Polańskiego i B. Woźniak, PWN, Warszawa 2008, s. 43.

Publiczny system finansowy [2/2]

Źródło: *System finansowy w Polsce, t 1*, praca zbiorowa pod red. B. Pietrzaka, Z. Polańskiego i B. Woźniak, PWN, Warszawa 2008, s. 44.

Instytucje budżetowe

- Instytucje realizujące zasady sporządzania, przyjmowania oraz wdrażania (w tym kontrolowania) budżetów publicznych.

Instrumenty fiskalne

- to prawno-ekonomiczne mechanizmy (konstrukcje) umożliwiające gromadzenie i rozdysponowanie funduszy publicznych (np. podatki, cła, opłaty publiczne). Instrumenty te są swoistym przedłużeniem instytucji budżetowych.

Publiczne instrumenty finansowe

- to instrumenty finansowe, z których wpływy pozwalają na pokrycie deficytu funduszy publicznych. Instrumenty te mają charakter wyłącznie wierzycielski (dłużny), są obarczone nikłym ryzykiem niewywiązania się przez emitenta ze swoich zobowiązań, charakteryzują się wysokim stopniem płynności.

Instytucje fiskalne

- to organizacja lub struktura, której głównym celem jest zarządzanie finansami publicznymi oraz wdrażanie polityki fiskalnej rządu. Instytucje fiskalne odpowiadają za pobór podatków, planowanie budżetu, kontrola wydatków publicznych itp. (np. Ministerstwo Finansów, Urzędy Skarbowe, bank centralny, biura statystyczne).

Źródło: *System finansowy w Polsce, t 1*, praca zbiorowa pod red. B. Pietrzaka, Z. Polańskiego i B. Woźniak, PWN, Warszawa 2008, s. 43-55.

Rodzaje przepływów pieniężnych

Przepływy materialne

Przepływy redystrybucyjne (transfery)

Przepływy rozrachunkowe i instrumenty finansowe

Przepływy materialne

W jedną stronę płyną usługi, rzeczy, dobra, a w drugą pieniądź. Przepływy te są uruchamiane automatycznie (mechanizm naturalny, czyli mechanizm rynkowy).

Przepływy redystrybucyjne (transfery)

Ruchowi pieniądza nie towarzyszą żadne przepływy materialne np. podatek, stypendium, świadczenia socjalne. Uruchamiane przez organy władzy. Cechy przepływów redystrybucyjnych:

- ❖ obligatoryjność – przymusowy charakter;
- ❖ nieodpłatność (w sensie bezpośrednim podatki są nieodpłatne, ale występuje płatność państwa względem społeczeństwa);
- ❖ bezzwrotność – występuje przepływ, ale nie można zażądać jego zwrotu.

Przepływy rozrachunkowe [1/2]

To transakcje finansowe, które nie wymagają fizycznego przekazania gotówki, ale zobowiązują do uregulowania kwoty w przyszłości. Są to zazwyczaj transakcje, w których występuje zapis księgowy lub obietnica zapłaty, ale fizyczna wymiana gotówki nie zachodzi natychmiastowo (np. przelewy bankowe, transakcje kartą płatniczą, transakcje kredytowe, transakcje papierami wartościowymi).

Cechy przepływów rozrachunkowych o charakterze bankowo-kredytowym:

- ❖ fakultatywność (dobrowolność, umowność);
- ❖ odpłatność;
- ❖ zwrotność.

Przepływy rozrachunkowe [2/2]

Cechy przepływów rozrachunkowych o charakterze ubezpieczeniowym:

- ❖ fakultatywność (dobrowolność, umowność);
- ❖ wzajemność składki i świadczenia – świadczenie jest warunkowe i do jego wypłaty dochodzi przy spełnieniu zdarzenia losowego objętego umową (ubezpieczeniem).

Cechy przepływów rozrachunkowych związanych z istnieniem rynku kapitałowego:

- ❖ fakultatywność (dobrowolność, umowność);
- ❖ odpłatność o losowym charakterze;
- ❖ zwrotność obciążona szczególnym ryzykiem;
- ❖ podatność na spekulacje.

W4: System bankowy - zadania, funkcje, podmioty. Struktura systemu bankowego. Polityka pieniężna NBP. Specyfika banku centralnego. Cele i strategie polityki pieniężnej. Instrumenty polityki pieniężnej. Banki komercyjne.

System bankowy - definicja

Składa się z instytucji finansowych, regulacji i procedur, które zarządzają przepływem pieniądza, udzielają kredytów, gromadzą depozyty oraz świadczą różnorodne usługi finansowe dla klientów indywidualnych, firm i innych instytucji.

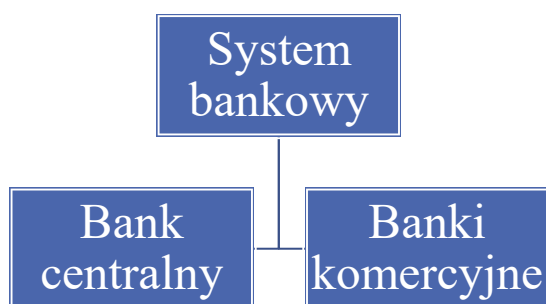
Zadania(funkcje) systemu bankowego

- ❖ przyjmowanie depozytów,
- ❖ udzielanie kredytów,
- ❖ świadczenie usług płatniczych,
- ❖ kreacja pieniądza,
- ❖ utrzymywanie płynności finansowej w gospodarce,
- ❖ inwestowanie i zarządzanie aktywami,
- ❖ zarządzanie ryzykiem finansowym (np. banki oceniają zdolność kredytową klientów),
- ❖ poddawanie się regulacjom i przestrzeganie prawa,
- ❖ finansowanie sektora publicznego (np. poprzez zakup obligacji skarbowych),
- ❖ tworzenie i wdrażanie innowacji finansowych (np. bankowość internetowa, cyfrowe portfele czy blockchain).

Podmioty systemu bankowego

- Banki komercyjne
- Banki inwestycyjne (specjalizują się w obsłudze dużych firm, instytucji finansowych i rządów w zakresie doradztwa inwestycyjnego, zarządzania aktywami, emisji papierów wartościowych i przeprowadzania transakcji na rynkach kapitałowych)
- Banki centralne (zarządzają polityką pieniężną kraju, regulują system bankowy, kontrolują podaż pieniądza i stopy procentowe oraz dbają o stabilność finansową kraju)
- Instytucje pozabankowe (np. fundusze inwestycyjne, towarzystwa ubezpieczeniowe, fundusze emerytalne, firmy kredytowe i inne, które świadczą usługi finansowe, ale nie są bankami w tradycyjnym znaczeniu)
- Agencje regulacyjne i nadzorcze (niezależne organy np. Komisja Nadzoru Finansowego)
- Organizacje międzynarodowe (np. Bank Światowy, Międzynarodowy Fundusz Walutowy itp.)
- Klienci banków (indywidualni, przedsiębiorstwa, rządy, czyli wszystkie podmioty, które korzystają z usług bankowych)

Dwuszczeblowa struktura systemu bankowego

Geneza banków centralnych

1668 r. – Szwedzki Bank Riksbank
 1694r. – Bank Anglii (Bank of England)
 1782r. – Bank Hiszpanii (Banco de España)
 1800r. – Bank Francja (Banque de France)
 1814r. – Bank Holandii (De Nederlandsche Bank)
 1816r. – Bank Austrii (Oesterreichische Nationalbank)
 1816r. – Bank Norwegii (Norges Bank)
 1818r. – Bank Danii (Danmarks Nationalbank)
 1828r. – Bank Polski
 1846r. – Bank Portugalii (Banco de Portugal)
 1850r. – Bank Belgii (Banque Nationale de Belgique)
 1860r. – Bank Rosji
 1876r. – Bank Rzeszy (Reichsbank)
 1893r. – Bank Włoch (Banca d'Italia)
 1913r. – System Rezerwy Federalnej (Federal Reserve System, FED)

Funkcje banku centralnego – ujęcie klasyczne

Wyłączność prawa emisji

BC jest odpowiedzialny za kontrolę i nadzór nad produkcją pieniądza oraz dbanie o jego integralność i bezpieczeństwo.

Bank Państwa

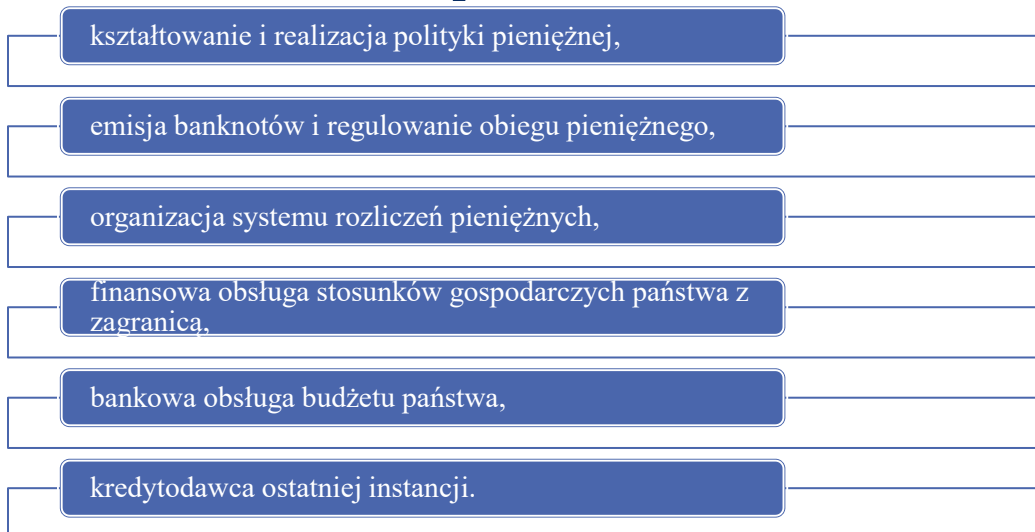
BC obsługuje gospodarkę finansową władz publicznych.

Kredytodawca ostatniej instancji (bankier banków)

BC pełni rolę banku dla innych banków komercyjnych. Udziela kredytów instytucjom bankowym w trudnych sytuacjach finansowych i nadzoruje ich działania.

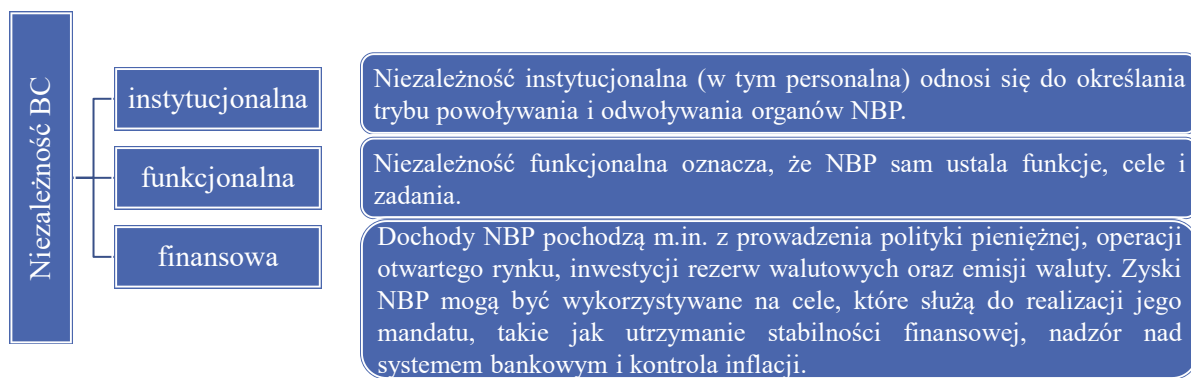

Funkcje banku centralnego – ujęcie współczesne

Niezależność NBP

Niezależność BC odnosi się do stopnia, w jakim BC może działać i podejmować decyzje niezależnie od wpływu rządu czy innych instytucji politycznych. Ta niezależność jest kluczowa dla efektywnego prowadzenia polityki pieniężnej oraz zapewnienia stabilności finansowej.

NBP – podstawa prawna

Podstawę prawną działalności Narodowego Banku Polskiego (NBP) stanowi ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 roku o Narodowym Banku Polskim, która została później wielokrotnie zmieniana i aktualizowana. Ustawa ta określa status, cele, funkcje, strukturę organizacyjną, działalność oraz inne istotne aspekty działania Narodowego Banku Polskiego.

RPP – Rada Polityki Pieniężnej

W skład Rady Polityki Pieniężnej wchodzi Przewodniczący Rady, którym jest Prezes NBP oraz 9 członków, powoływanych w równej liczbie przez: Prezydenta RP, Sejm RP i Senat RP.

[Rada Polityki Pieniężnej | NBP](https://nbp.pl/polityka-pieniezna/rada-polityki-pienieznej/) (<https://nbp.pl/polityka-pieniezna/rada-polityki-pienieznej/>)

Cele NBP

Stabilność cen

Jednym z głównych celów NBP jest kontrola inflacji, czyli stabilizacja siły nabywczej waluty. NBP dąży do utrzymania niskiej i stabilnej inflacji, co sprzyja stabilności gospodarczej.

Stabilność systemu finansowego

NBP dba o stabilność sektora bankowego i innych instytucji finansowych w Polsce, nadzorując je i podejmując działania w celu uniknięcia kryzysów finansowych.

Utrzymywanie stabilności kursu walutowego i zarządzanie rezerwami walutowymi

NBP monitoruje kurs walutowy, aby zapewnić stabilność polskiej waluty na rynkach międzynarodowych. NBP zarządza rezerwami walutowymi kraju, co ma kluczowe znaczenie dla stabilności waluty oraz dla płynności rynków finansowych.

Rozwój gospodarczy

NBP podejmuje działania mające na celu wspieranie wzrostu gospodarczego w Polsce, tworzenie warunków do zwiększenia zatrudnienia i rozwoju przedsiębiorczości.

Podejmowanie działań w celu zapewnienia płynności systemu finansowego

NBP zapewnia odpowiednią płynność na rynkach finansowych, umożliwiając funkcjonowanie systemu płatniczego.

Kontrola polityki pieniężnej

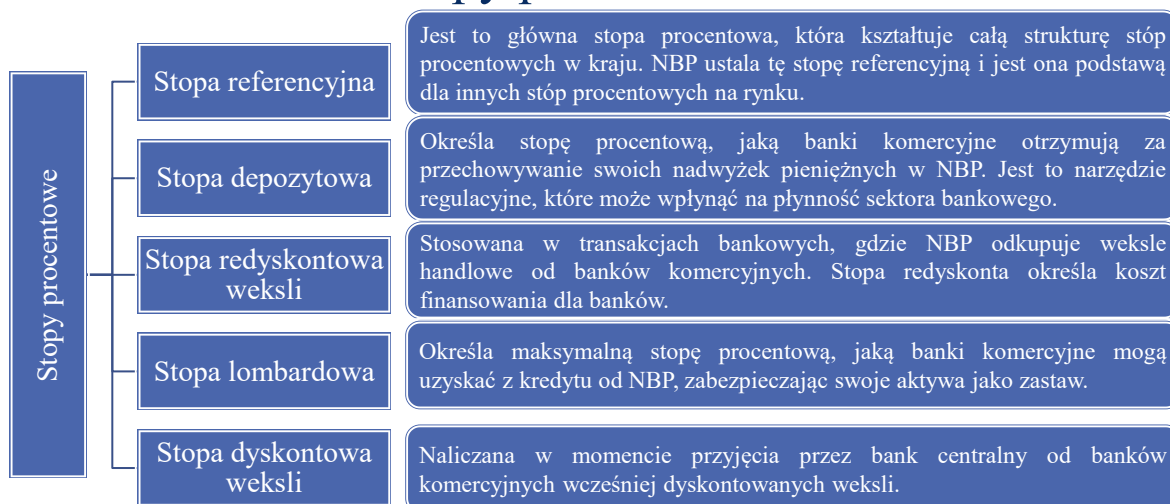
NBP kształtuje i realizuje politykę pieniężną, kontrolując podaż pieniądza i stopy procentowe w kraju.

Elementy polityki pieniężnej NBP

Jaki jest cel polityki pieniężnej? | Narodowy Bank Polski - Internetowy Serwis Informacyjny (nbp.pl) (<https://nbp.pl/jaki-jest-cel-polityki-pienieznej-2/>)

Stopy procentowe

Podstawowe stopy procentowe NBP (<https://nbp.pl/polityka-pieniezna/decyzje-rpp/podstawowe-stopy-procentowe-nbp/>)
W jaki sposób NBP wpływa na krótkoterminowe stopy procentowe w gospodarce? | Narodowy Bank Polski - Internetowy Serwis Informacyjny (<https://nbp.pl/w-jaki-sposob-nbp-wplywa-na-krotkoterminowe-stopy-procentowe-w-gospodarce-2/>)

Operacje otwartego rynku [1/3]

Operacje depozytowe

- NBP oferuje instytucjom finansowym możliwość zdeponowania nadwyżek finansowych na rachunkach w NBP. W ramach operacji depozytowych, NBP płaci bankom komercyjnym określoną stopę procentową za te depozyty, co pozwala regulować ilość dostępnego pieniądza w systemie finansowym.

Operacje redyskontowe

- NBP może kupować lub odkupywać papiery wartościowe, takie jak obligacje czy weksle, od banków komercyjnych. Jest to narzędzie regulacyjne, które pozwala wpływać na płynność finansową banków poprzez regulację dostępu do kredytów od NBP.

Operacje otwartego rynku [2/3]

Poprzez ich stosowanie banki centralne najczęściej dążą do oddziaływania na wysokość krótkoterminowych stóp procentowych na rynku międzybankowym, zwiększając lub ograniczając wielkość środków na rachunkach banków w banku centralnym.

Podstawowe operacje otwartego rynku stosowane przez NBP polegają, co do zasady, na emisji **7-dniowych bonów pieniężnych NBP**. Operacje te mają na celu zaabsorbowanie nadwyżki płynności, utrzymującej się w krajowym sektorze bankowym. Bony pieniężne NBP sprzedawane są z dyskontem, które określone jest na podstawie obowiązującego poziomu stopy referencyjnej NBP. Oznacza to, że cena, po której banki nabywają bony pieniężne NBP jest niższa od ich wartości nominalnej (odpowiednio do poziomu wspomnianej stopy), a po upływie 7 dni bank centralny zwraca bankom środki w kwocie odpowiadającej wartości nominalnej nabytych bonów.

Źródło: <https://nbp.pl/wp-content/uploads/2022/09/operacje-otwartego-rynku.pdf>.

Operacje otwartego rynku [3/3]

Pomimo utrzymującej się nadpłynności sektora bankowego w Polsce, banki mogą okresowo zgłaszać dodatkowe zapotrzebowanie na płynność. W takiej sytuacji NBP ma możliwość zasilenia banków w płynność w ramach operacji dostrajających, np. w formie transakcji typu REPO bądź za pomocą wykupu wyemitowanych wcześniej bonów pieniężnych NBP przed ich terminem zapadalności.

Transakcje REPO (ang. repurchase agreement) nazywane są inaczej transakcjami warunkowego zakupu lub porozumienia odkupu. Warunkowość tych transakcji polega na tym, że bank centralny skupuje na określony czas papiery wartościowe (np. obligacje skarbowe) od banków komercyjnych, zasilając je tym samym środkami, pod warunkiem że bank komercyjny po upływie określonego czasu i na określonych warunkach finansowych owe papiery z powrotem odkupi

Odwrotny skutek przynoszą z kolei transakcje **Reverse REPO** (ang. reverse repurchase agreement), które – podobnie jak transakcje REPO – mogą być stosowane w ramach dostrajających operacji otwartego rynku NBP. W praktyce jednak dostrajające operacje otwartego rynku typu Reverse REPO nie są stosowane przez NBP. W przypadku potrzeby dodatkowej absorpcji płynności z rynku NBP przeprowadza dostrajające operacje otwartego rynku w formie emisji bonów pieniężnych NBP o okresie zapadalności różnym od operacji podstawowych

Źródło: <https://nbp.pl/wp-content/uploads/2022/09/operacje-otwartego-rynku.pdf>.

Rezerwy obowiązkowe

NBP określa wielkość rezerw obowiązkowych, czyli procent depozytów bankowych, które muszą być przechowywane w banku centralnym. Zasady dotyczące rezerw obowiązkowych mogą ulegać zmianom w zależności od sytuacji ekonomicznej i potrzeb polityki pieniężnej.

Rezerwy obowiązkowe mają na celu:

- ❖ kontrolę płynności - pomagają regulować płynność sektora bankowego, kontrolując dostępność kredytów i redukując ryzyko nadmiernego rozprzestrzeniania się pieniądza;
- ❖ wykorzystanie narzędzi polityki pieniężnej – poziom rezerw obowiązkowych umożliwia NBP wpływanie na wielkość środków dostępnych dla banków na udzielanie kredytów;
- ❖ stabilizacja systemu bankowego - poprzez wymóg przechowywania określonej części depozytów w postaci rezerw, NBP ma pewność, że banki komercyjne posiadają zabezpieczenie na wypadek nagłych wydarzeń gospodarczych, politycznych itp.

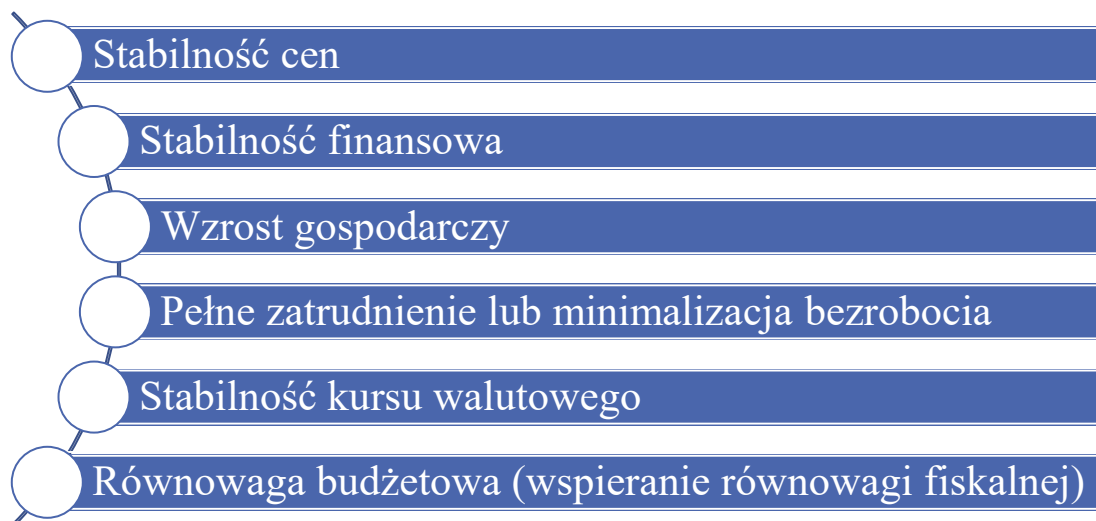
Cel inflacyjny

NBP określa poziom docelowej inflacji, który jest wyrażany jako procentowy zakres (obecnie: 2,5% z możliwym odchyleniem +/- 1 pp). Przedstawianie i komunikowanie takiego celu pomaga inwestorom, przedsiębiorstwom i ogółowi społeczeństwa lepiej przewidywać przyszłe zmiany cen i dostosowywać swoje działania ekonomiczne.

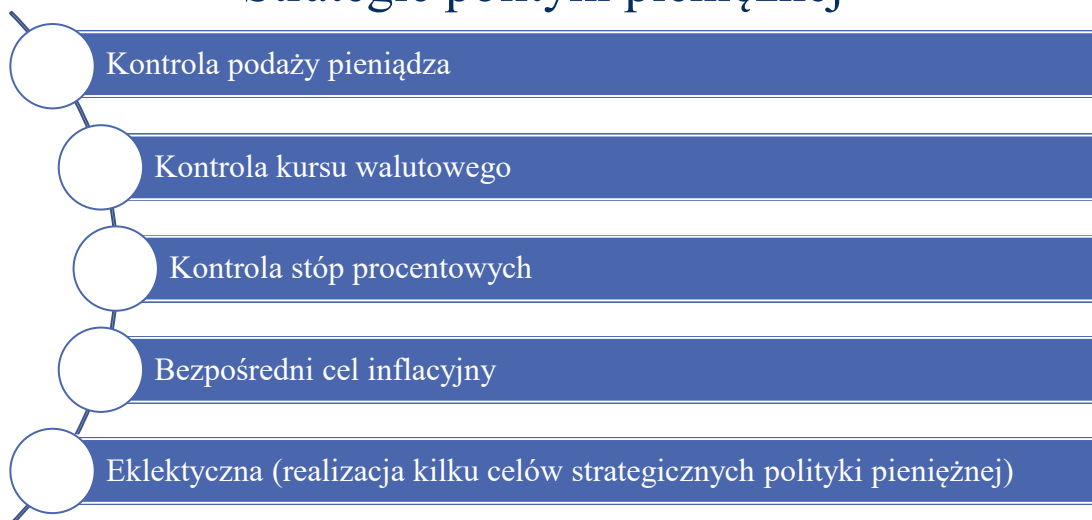
Komunikacja i transparentność

NBP regularnie publikuje informacje dotyczące swojej polityki pieniężnej i analizy ekonomicznej, aby zwiększyć przejrzystość działań.

Cele polityki pieniężnej

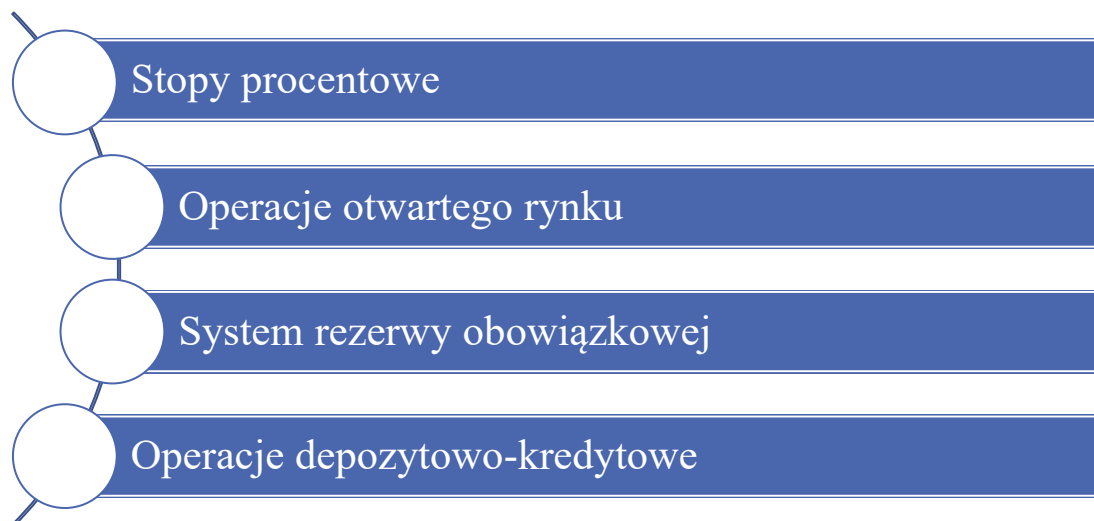

Strategie polityki pieniężnej

[Strategiapo2003 \(nbp.pl\)](https://static.nbp.pl/dokumenty/polityka-pieniezna/strategia-polityki-pienieznej/strategia_RPP_2003.pdf) (https://static.nbp.pl/dokumenty/polityka-pieniezna/strategia-polityki-pienieznej/strategia_RPP_2003.pdf)

Instrumenty polityki pieniężnej

Źródło: <https://nbp.pl/polityka-pieniezna/>

Banki komercyjne [1/2]

Bankami komercyjnymi nazywamy instytucje finansowe zajmujące się obsługą i organizowaniem ruchu pieniądza między jednostkami gospodarującymi i ludnością. Podmioty te świadczą usługi odpłatnie i są nastawione na osiąganie zysku oraz powiększanie własnych zasobów kapitałowych. Podstawowe zadania banków komercyjnych:

Banki komercyjne [2/2]

Tabela 1. Liczba banków według formy organizacyjnej i struktury własności

Wyszczególnienie	2021	2022	Zmiana r/r
Ogółem	578	560	-18
Komercyjne:	67	64	-3
z przeważającym udziałem kapitału polskiego	13	13	-
z przeważającym udziałem kapitału zagranicznego	54	51	-3
w tym ze 100% udziałem kapitału zagranicznego	44	41	-3
w tym oddziały instytucji kredytowych	37	34	-3
Spółdzielcze	511	496	-15

Źródło: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/podmioty-gospodarcze-wyniki-finansowe/przedsiębiorstwa-finansowe/wyniki-finansowe-bankow-w-2022-roku,5,27.html>

[Czynności bankowe i inne rodzaje działalności dozwolone dla banków - Komisja Nadzoru Finansowego \(knf.gov.pl\)](https://www.knf.gov.pl/dla_rynku/procesy_licencyjne/bankowy/banki/czynnosci_bankowe_inne_rodzaje_dzialalnosci)
(https://www.knf.gov.pl/dla_rynku/procesy_licencyjne/bankowy/banki/czynnosci_bankowe_inne_rodzaje_dzialalnosci)

[Raport o stabilności systemu finansowego \(nbp.pl\)](https://nbp.pl/wp-content/uploads/2023/06/Raport-o-Stabilnosci-Systemu-Finansowego.-Czerwiec-2023.pdf) (<https://nbp.pl/wp-content/uploads/2023/06/Raport-o-Stabilnosci-Systemu-Finansowego.-Czerwiec-2023.pdf>)

Główny Urząd Statystyczny / Obszary tematyczne / Podmioty gospodarcze. Wyniki finansowe / Przedsiębiorstwa finansowe / Wyniki finansowe banków w 2022 roku (<https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/podmioty-gospodarcze-wyniki-finansowe/przedsiębiorstwa-finansowe/wyniki-finansowe-bankow-w-2022-roku,5,27.html>)

Rodzaje operacji bankowych (tradycyjne czynności bankowe)

Operacje czynne –
udzielanie kredytów

Operacje bierne –
przyjmowanie
depozytów

Operacje pośredniczące
– prowadzenie
rachunków bankowych i
rozliczenia pieniężne

Rodzaje operacji bankowych (wg prawa bankowego)

Czynności
zarezerwowane
wyłącznie dla banków

Czynności względnie
bankowe

Inne

Struktura banków

Bankowość detaliczna – obsługuje gospodarstwa domowe

Bankowość korporacyjna – obsługuje przedsiębiorstwa, przedsiębiorców

Bankowość hipoteczna – dotyczy kredytów na długi okres z zabezpieczeniem

Bankowość inwestycyjna – transakcje fuzji i przejęć, obrót aktywami finansowymi

Bankowość elektroniczna

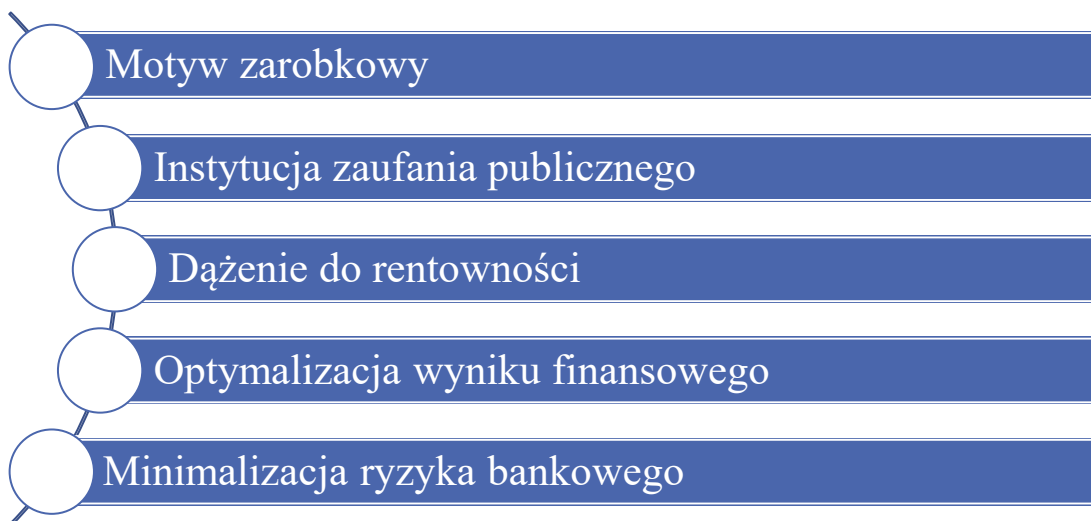
Bankowość ekologiczna (zielona bankowość, bankowość zrównoważona ekologicznie)

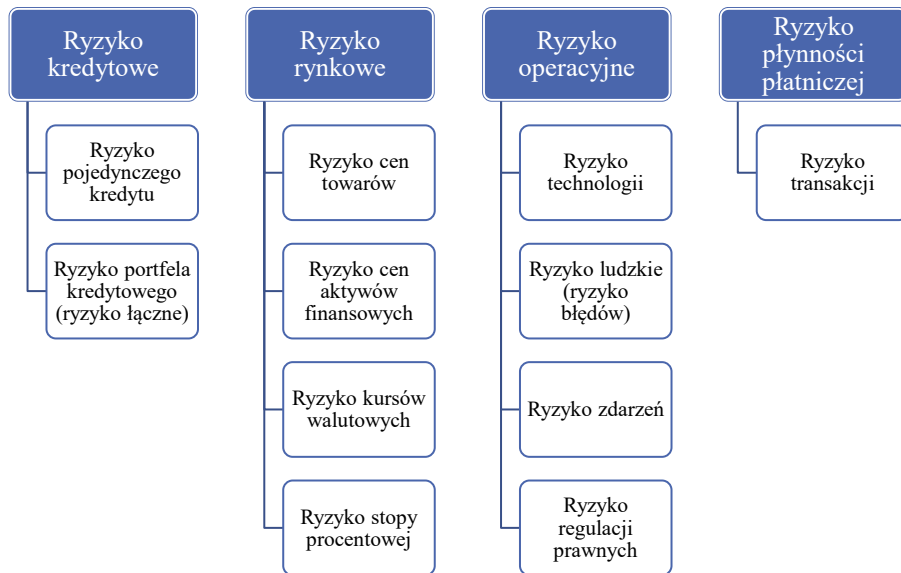
Bankowość komunalna

Bankowość spółdzielcza

Parabanki

Zasady bankowości komercyjnej

Zarządzanie aktywami i pasywami banku komercyjnego

Współczynnik wypłacalności (współczynnik Cooke'a; *Cooke ratio*)

Współczynnik Cooke'a to stosunek pomiędzy kapitałem własnym a aktywami ważonymi ryzykiem banku. Jest to miara, która służy do oceny stabilności finansowej instytucji bankowej i zapewnienia, że bank posiada wystarczający kapitał w porównaniu do swoich ryzykownych aktywów.

Został wprowadzony przez Komitet Nadzoru Bankowego (*Basel Committee on Banking Supervision - BCBS*) jako część porozumienia bazylejskiego (Basel I) w celu ustanowienia minimalnego poziomu kapitału, jaki bank musi posiadać w stosunku do swojego ryzyka kredytowego.

$$\text{Współczynnik Cooke'a} = \frac{\text{kapitał własny}}{\text{aktywa (kredyty) i zobowiązania pozabilansowe ważone ryzykiem}} \geq 8\%$$

W przypadku naruszenia tego minimalnego współczynnika, bank może zostać zobowiązany do zwiększenia swojego kapitału lub podjęcia innych środków w celu spełnienia wymagań regulacyjnych.

Bazylea III

Porozumienie bazylejskie III (Basel III) to zestaw reform regulacyjnych, opracowany przez Komitet Nadzoru Bankowego (*Basel Committee on Banking Supervision - BCBS*), mający na celu wzmocnienie stabilności sektora bankowego poprzez ustanowienie bardziej rygorystycznych standardów kapitałowych, nadzorczych i zarządczych dla banków na całym świecie. Basel III zostało zaproponowane w odpowiedzi na kryzys finansowy z lat 2007-2008 i ma na celu zwiększenie odporności banków na ryzyko.

Współczynnik wypłacalności =

$$\frac{\text{kapitał własny}}{\text{aktywa (kredyty) i zobowiązania pozabilansowe ważone ryzykiem} + 12,5 * r. \text{rynkowe} + 12,5 * r. \text{operacyjne}} \geq 8$$

Współczynnik wypłacalności sektora bankowego w latach 2019–2022

Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2022
	%	%	%	%
Łączny współczynnik wypłacalności	19,35	20,67	19,38	19,47
Współczynnik kapitału Tier I	17,29	18,47	17,40	17,60
Współczynnik kapitał podstawowego Tier I	17,28	18,47	17,40	17,60

Źródło: https://www.zbp.pl/getmedia/fe7d41f9-2a3c-4fa6-8416-68f11a28c58a/RAPORT_BANKI_2022

W5: Finanse publiczne. Pojęcie, istota oraz funkcje budżetu państwa. Dochody i wydatki publiczne. Równowaga budżetowa, deficyt budżetowy i dług publiczny. Finanse regionalne i lokalne. Zasady dysponowania środkami publicznymi.
